

Društvo Oljkarjev Slovenske Istre

OLJKA

Glasiilo Društva oljkarjev Slovenske Istre Letnik VIII. št.1/2000

POLEG STARIH DREVES NASTAJAJO NOVI NASADI

Predgovor ministra Smrkolja za brošuro o Kmetijsko-gozdarski zbornici RS

Prizadevanja nekaterih posameznikov in organizacij za ustanovitev Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije so bila konec letošnje pomladi kronana s sprejetjem zakona v slovenskem parlamentu. Kmetje, lastniki kmetijskih zemljišč in gozdov ter kmetijski podjetniki, podjetja in zadruga smo dobili svojo interesno in stanovsko organizacijo, preko katere bomo lahko uveljavljali naše skupne interese do lokalnih skupnosti, države in končno tudi do Evropske unije, ki se ji čedalje bolj bližamo.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je po zakonu dolžno opraviti priprave na prve volitve, sproti obveščati bodoče člane in zagotoviti pogoje za začetek delovanja zbornice. Volitve v Svet

državne zbornice bodo za fizične osebe 9. aprila 2000, v jeseni pa bo še drugi krog volitev v območne zbornice in njihove izpostave. Pričakujemo torej, da bo zbornica v celoti začela delovati do konca leta 2000.

Vse bodoče člane Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije zato vabim, da se dejavno vključijo v priprave na volitve organov zbornice. Vanje je treba predlagati kandidate, vredne zaupanja, ki bodo znali, hkrati pa si bodo tudi odločno prizadevali pri zastopanju interesov članstva.

Zavedati se moramo, da bo lahko Kmetijsko-gozdarska zbornica v celoti opravljala svoje poslanstvo le, če jo bo članstvo tes vzelo za svojo. Doslej kmetje, lastniki kmetijskih zemljišč in gozdov ter kmetijski podjetniki, podjetja in zadruga zaradi nam neprijaznega spleta okoliščin nismo imeli svoje lastne interesne

organizacije, kakršno imajo že dolga leta podjetniki in obrtniki.

Zdaj nam je to dano, in s skupnimi močmi moramo storiti vse, da se bo naš glas slišal povsod, kjer se bo razpravljalo in odločal o stvareh, ki so pomembna za razvoj slovenskega kmetijstva, gozdarstva in ribištva.

Ciril Smrkolj

Minister za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano

Iz vsebine

- * Varstvo oljk
- * Sajenje oljk
- * Obrezovanje oljk
- * Dušan Čok, najstarejši oljkar Slovenske Istre

PRED SEZONO VARSTVA OLJK

Matjaž JANČAR dipl.ing.agr. - spec. za varstvo rastlin / KVZ Nova Gorica, KSS Koper, tel.: 40 40 60

Dnevi so vse daljši, noči vse krajše in temperature se postopoma dvigajo. Zanesljiv znak, da se zima poslavlja in prihaja pomlad. Konec februarja in v marcu sta glavni deli v oljčniku gnojenje in rez, kaj kmalu pa bomo morali začeti tudi z razmišljanjem o varstvu oljk. Posebno pomembno bo to v nasadih, ki so bili v lanskem letu močnejše okuženi z najpomembnejšo boleznijo oljk- **pavjim očesom**, ki jo povzroča gliva *Spilocaea oleagina*.

Pavje oko na oljčnih listih

Naj spomnim, da sta bila lanski april in maj zelo deževna, kar je bilo odločilno za močnejšo okužbo oljčnikov z omenjeno boleznijo. Predvsem so bili prizadeti nasadi na nižjih lokacijah, kjer so bili listi oljk dolgo mokri, tudi zaradi močnih jutranjih ros in slabše prevetrenosti. Skratka idealni pogoji za razvoj bolezni. Gliva lahko kali v zelo širokem temperaturnem intervalu in sicer od 3 do 34° C in z optimumom pri 16 do 21° C. Po kalitvi je nujno potrebna prisotnost vode na listih (najmanj 14 ur) in temperatura od 16 do 24° C, da gliva naredi organ (apresorij) s katerim prodre v notranjost lista. Obdobje od okužbe pa do prvih vidnih znakov infekcije se imenuje inkubacijska doba in pri pavjem očesu traja od 2. do 15 tednov v odvisnosti od temperature, vlažnosti, sorte, starosti listov in kondicije drevesa. Omeniti velja, da je sorta istrska belica zelo občutljiva na omenjeno bolezen. Opisani pogoji za razvoj bolezni so na območju Slovenske Istre največkrat izpolnjeni zgodaj spomladi in kasneje v jeseni ob pojavu obilnejših in dolgotrajnejših padavin.

Varstvo pred boleznijo. Kot zelo priporočljiv in upravičen ukrep se je v "bolezni izpostavljenih" oljčnikih izkazalo preventivno škropljenje z bakrovimi pripravki (Bordojska brozga, Kupropin, Cuprablau Z...), ki ga opravimo takoj po končani rezi. S tem škropljenjem tudi razkužimo ob rezi nastale rane ter tako preprečimo morebitno okužbo z oljčnim rakom in drugimi boleznimi. V primeru daljšega deževnega obdobja (primer deževna pomlad leta 1999) priporočamo še eno škropljenje s

preparati na osnovi bakra ali dodina (Dodine S 65, Dodina 65). Uporaba obeh pripravkov je dovoljena tudi v okviru integrirane pridelave oljk. V kolikor se je okužba že pojavila, je priporočljivo škropiti s pripravki na osnovi dodina, saj deluje sredstvo deloma tudi kurativno in ne povzroči odpadanja okuženih listov kot se lahko zgodi, če uporabimo bakrov pripravek. Iz prakse je namreč dobro znan fitotoksičen učinek bakra na okužene liste oljke.

Po končanem obiranju oljk navadno oljčnik v katerem se pojavlja bolezen zopet preventivno poškopimo z enim izmed bakrovih pripravkov.

Od škodljivcev se navadno na oljkah najprej pojavijo ličinke oljčne bolšice v vatastih zapredkih, ki so dobro vidni in prestrašijo prenekaterga oljkarja. Škodljivec je praktično nepomemben in ukrepanja z insekticidi ne priporočamo. Po cvetenju namreč zapredki izginejo in tudi škoda, ki jo bolšice povzročijo je zanemarljiva.

Vatasti zapredki ličink oljčne bolšice

Nekaj pred cvetenjem se navadno pojavi tudi prvi rod metulčkov oljčnega molja, ki odlaga jajčeca na cvetne brste. Iz jajčec se izležejo gosenice, ki se najprej prehranjujejo s cvetnim prahom, kasneje pa se lotijo tudi cvetnih organov.

Oljčni molj na feroški vabi

V primeru slabega cvetenega nastavka in močnega pojava škodljivca ukrepamo tudi proti prvemu rodu škodljivca in sicer z bioinsekticidom na osnovi *Bacillus thuringiensis* (Delfin), ki bo po izjavi uvoznika letos na razpolago tudi pri nas. Seveda lahko tudi omenjeno sredstvo uporabimo pri integrirani pridelavi oljk. Z Delfinom je priporočljivo škropiti v polnem cvetenju oljk, saj je popolnoma nestrupev za korisne živali, ki se takrat nahajajo v krošnji oljke.

O nadaljnjih ukrepih glede varstva oljk več v prihodnji številki glasila Oljka.

SAJENJE OLJK

Sajenje oljke je lahko rečemo ena izmed temeljnih faz ureditve oljčnika. V tem prispevku se ne bom posebej poudarjala pripravo zemljišča, založno gnojenje, sadilni material in podobne predfaze, ki so bile opravljene že pred časom. V tem prispevku se bomo le podrobno seznanili z deli, ki jih bomo opravili v sami fazi sajenja to je v bližnjih dneh.

Kot osnova za postavitev sadovnjaka v tej fazi je vsekakor **planiranje** ali bolje rečeno, **priprava načrta sadovnjaka**. Pomembno je, da se seznanimo z gojitvenimi oblikami in tako odločimo o razdaljah sajenja. Načrt sadovnjaka nam bo dobrodošel tudi pri naročanju sadilnega materiala (sadike po sortah) in tudi pravilno razvrstitev sort v nasadu zaradi opraševanja in s tem boljše rodnosti.

Močna opora in sadilna jama

Če se podrobno osredotočimo na delo na pripravljenem zemljišču in ob upoštevanju, da smo se dogovorili s strokovnjaki in si pripravili primerno skico ali načrt nasada, nas čaka najprej **zakoličenje** sadilnih mest. Delo zahteva številčno izurjeno ekipo, dobro mero potrpljenja in natančnosti. Primerno zakoličen nasad bo osnova za nadaljnjo obdelavo in tudi izgled našega nasada.

Sadilne jame na pripravljenih zemljiščih lahko skopljemo tudi tik pred sajenjem. Običajno so dimenzije 35x35x35 cm v globino (nekoliko večje, kot je lonček s sadike). Sledi postavitev **opore** 7 do 8 cm premera (višina odvisna od gojitvene oblike), ki ga moramo dobro sidrati. V tako pripravljene sadilne jame zmešamo zemljo (živico), mineralno gnojilo in lahko tudi pripravke kot so bioaktiv, biopost...Z vsa mero pozornosti vstavimo sadike (brez

lončka), tako, da se nam koreninska gruda ne strese. Zasujemo in utrdimo posajeno sadike, ki ni posajena globlje kot 2 do 4 cm kot je bila v lončku-kontejnerčku. Okoli sadike pripravimo nekakšen **zemeljski kolobar** (krater), ki bo zadržal **10 do 15 litrov vode** s katero bomo sadike zalili. Ne smemo pozabiti privezati oljke k opori in seveda pospraviti plastične lončke-kontejnerje.

Dobro zakoličen nasad

Sadilne razdalje (iz knjige oljka in oljčno olje) Te razdalje so odvisne od velikosti drevesa (sorte, podlage, gojitvene oblike), podnebja, založenosti tal s hranilnimi snovmi terena. Pri izbiri sadilnih razdalj moramo upoštevati nekatere temeljne zakonitosti. Največji del rodne površine oljke je na zunanem. Najbolj osvetljenem delu krošnje-na obodu. Večja zunanja površina posamezne oljke ali vsega nasada omogoča torej tudi večji pridelek. V mladem nasadu je krošnja posamezne oljke še slabo razvita in ima zaradi tega manjšo rodno površino. Rodne površine v takšnem nasadu lahko povečamo samo z večanjem števila dreves na hektar (gostota sajenja). S 400 sadikami na hektar in primerno gojitveno obliko lahko nasad prej zarodi. Seveda pa pride to v poštev samo pri sortah in sadilnem materialu, za katere je značilno, da zgodaj zarodijo. Ko se odločimo za gostoto sajenja, se moramo zavedati, da sta svetloba in voda omejujoča dejavnika pri razvoju in rodnosti oljk. Sadilne razdalje morajo biti takšne, da pri končnem razvoju krošnje še zmeraj omogočajo strojno obdelavo. Pri 200 ali manj (100) sadikih na hektar je začetek rodnosti veliko poznejši, rodnost pa traja dalj časa.

Sadilne razdalje so se v Slovenski Istri prilagajale terasam, velikokrat pa so bile prevelike, saj je oljka rasla v konsociaciji z vrtninami ali vinsko trto. V novejših nasadih, kjer raste oljka, zasledimo različne razdalje sajenja, kot so 7 x 5 m, 6 x 6 m, 6 x 5 m, 6 x 4 m, 5 x 5 m in tudi manj. Vsekakor pa so razdalje odvisne tudi od bujnosti sorte in življenjske dobe nasada. V Istri in Dalmaciji so intenzivni nasadi z različnimi sadilnimi razdaljami: 6 x 4 m, 5 x 5 m, kasneje pa 7 x 5 m in 6 x 5 m, čeprav dajo taki nasadi v prvih letih manjši hektarski pridelek.

OBREZOVANJE OLJK

Viljanka Vesel, dipl.ing.agr. - spec. za oljke in jaž. sad.; iz knjige OLJKA IN OLJČNO OLJE, ČZD Kmečki glas 1997

Da bi bila začetna rodnost dobra in da bi takšno rodnost ohranjali v vsem življenjskem obdobju oljke, je poleg drugih ukrepov (gnojenje, obdelava, varstvo pred boleznimi in škodljivci...) nujno treba primerno oblikovati in vzdrževati krošnjo, to pa lahko dosežemo s primerno rezjo. Pod strokovni izraz obrezovanje štejemo vse tiste ukrepe ki nam pomagajo k primerni rasti in rodnosti drevesa.

Poglavitni cilji obrezovanja so:

- izboljšati in obdržati aktivnost krošnje z uravnavanjem rasti poganjkov,
- ohranjati dobro razmerje med listno površino in lesom,
- skrajšati mladostno obdobje,
- omogočiti dobro osvetljenost listov in s tem primerno rodnost,
- zmanjšati možnost presežkov rodnosti in s tem izmenične rodnosti,
- podaljševati rodno obdobje,
- omogočiti dobro kroženje zraka v notranosti krošnje,
- vzdrževati dobro razmerje med nadzemnim delom in koreninskim sistemom,
- ohranjati ravnovesje med rastjo in rodnostjo,
- s primerno gojitveno obliko skrajšati čas obrezovanja in obiranja.

Obrezovanje in gojitvena oblika morata biti čim preprostejša in učinkovitejša, da lahko obrezovanje opravimo hitro, saj je najpogosteje čas za izvajanje rezi zelo kratek, primerno usposobljenih in izkušenih obrezovalcev pa ni veliko, s slabo rezjo lahko porušimo ravnovesje v rastlini, zato lahko ta pozno zarodi, povzroči slabo in izmenično rodnost, močno rast in selitev rodnosti v vrh.

V južnih območjih ureditev nasadov najbolj omejuje suša, pri nas pa je ta dejavnik poleg temperature svetloba. Če rastlina nima dovolj svetlobe, se začne v spodnjem delu goliti, rodnost pa se seli v vrh, s primernim obrezovanjem in gojitveno obliko lahko zboljšamo osvetljenost dreves, ki imajo zato večje plodove, boljšo rodnost zaradi večjega števila plodov in večjo vsebnost olja v plodovih. Osvetljeni plodovi enakomernije dozorevajo, zato lahko plodovi vsebujejo še več olja, poleg tega pa je to boljše kakovosti. Osvetljena in zračna drevesa so manj dovzetna za bolezni in škodljivce, izdatki za zatiranje bolezni in škodljivcev so manjši, obremenjevanje okolja s fitofarmaceutskimi sredstvi pa ravno tako. Primerno obrezovanje je torej zelo pomembno za večje in redne pridelke, s tem pa poleg zadovoljstva omogoča tudi večji zaslužek.

Rez v rodnosti

Pomen rezi v tem obdobju je ohranjanje redne in dobre rodnosti in kakovosti plodov. Da bi drevesa lahko primerno obrezali, moramo vedeti, na katerih vejah oljka rodi in kaj poleg obrezovanja omogoča boljšo rodnost. Najboljše rodne veje so pri oljki lanskoletni poganjki, predvsem tisti, ki dosežejo 20 do 50 cm dolžine. Dolžina rodnih vej je odvisna od hranilnih snovi, ki so na voljo in vode v tleh, osvetljenosti krošnje, sorte, zdravstvenega stanja, starosti, bujnosti in

rodnosti rastline, z zgoščenostjo krošnje se velikost plodov in oljnatost zmanjšujeta, rast je veliko počasnejša, zasenčene rodne veje pa ne omogočajo več primerne rodnosti. Premočna rez pospeši razvoj močnih poganjkov in poslabša rodnost.

V rodnosti izvajamo predvsem tele rezi:

- vzdrževanje gojitvene oblike z odstranjevanjem ali s krajšanjem nezaželenih poganjkov,
- odstranjevanje bohotivk in ohranjanje tistih, ki jih potrebujemo za obnovo (konec poletja),
- odstranjevanje izrastkov iz osnove debla (konec poletja),
- sproščanje vrhov in podaljškov ogrodnih vej,
- vzdrževanje primerne višine z odvajanjem,
- redčenje pregostih in preraščenih poganjkov
- spodrezovanje ostarelih in izrojenih rodnih vej,
- obročkanje vej, ki jih želimo naslednje leto odstraniti.

Če poznamo splošno stanje oljčnega nasada in njegovo rodnost zadnjih dveh ali treh let, lahko z rezjo uravnavamo rodnost in prihodnjo rast oljke, tako da odstranimo več ali manj rodnih poganjkov z rezjo lahko vplivamo tudi na kakovost in razvoj plodov saj je znano, da so kakovostno najboljši in najštevilnejši plodovi na obodu krošnje, ki je najbolj osvetljen. Obrezovanje poleg drugih ukrepov (gnojenje, obdelava...) močno vpliva na razvoj krošnje in koreninskega sistema, rodnost in zmanjšuje izmenično rodnost.

Postopno pomlajevanje

Pomlajevanje

Pomlajujemo drevesa, ki nimajo več primerne prirastka in rodnosti in se ne odzivajo več na siceršnje ukrepe v nasadu. Tedaj moramo drevo močnejše obrezati, da spodbudimo rast, da se znova oblikuje primerna krošnja in začne njena fiziološka dejavnost. Pri tem upoštevamo dobro obnovitveno sposobnost oljke, ki ima številne speče brste na deblu, pri osnovi debla in tudi na vejah. Pozorni smo na odebeljena rebra - žile na deblu, ki najbolj prevajajo hranilne snovi iz korenin navzgor da z njimi lažje oblikujemo novo krošnjo.

Če so ogrodne veje in deblo primerno razviti, lahko samo močnejše znižamo ogrodne veje do stranskega zunanega poganjka. Sekundarne veje moramo ravno tako ustrezno skrajšati, da znova ustvarimo prej zastavljeni stožec. Vsaka ogrodna veja mora biti namreč obložena v zgornjem delu s krajšimi vejami, ki proti dnu naraščajo in tako ustvarijo neke vrste stožčasto obliko. Če drevo ni previsoko, lahko ogrodno vejo obnovimo samo z odstranjevanjem višje rastočih sekundarnih vej.

Neprierno ogrodno vejo lahko znižamo do 40 ali 50 cm (lahko tudi v celoti odstranimo) od mesta razraščanja. Tik pod porezanim delom se razvijejo številni poganjki, ki jih v prvem letu pustimo prosto rasti, lahko pa nepotrebne tudi pinciramo. Naslednje leto izberemo poganjek, ki nam bo nadomestilo za ogrodne veje. Kadar porežemo vse tri ogrodne veje hkrati, se novi poganjki zasnujejo iz rezerv zato je bolje obnavljati postopoma.

Krošnjo s previsokim deblom je najbolje obnoviti z rezjo debla na želeno višino. Številne poganjke, ki poženejo tik pod porezanim deblom, da bi ustvarili ravnotežje med nadzemnim in podzemnim delom, pustimo rasti dve do tri leta, kakor priporočajo številni strokovnjaki, kasneje pa odberemo poganjke, ki bodo nadomestili ogrodne veje. Preštevilne poganjke lahko, namesto da bi jih pustili rasti nemoteno nekaj let, že v prvem letu pinciramo. Bohotivke odstranjujemo postopoma, hkrati z rastjo poganjkov na novih ogrodnih vejah.

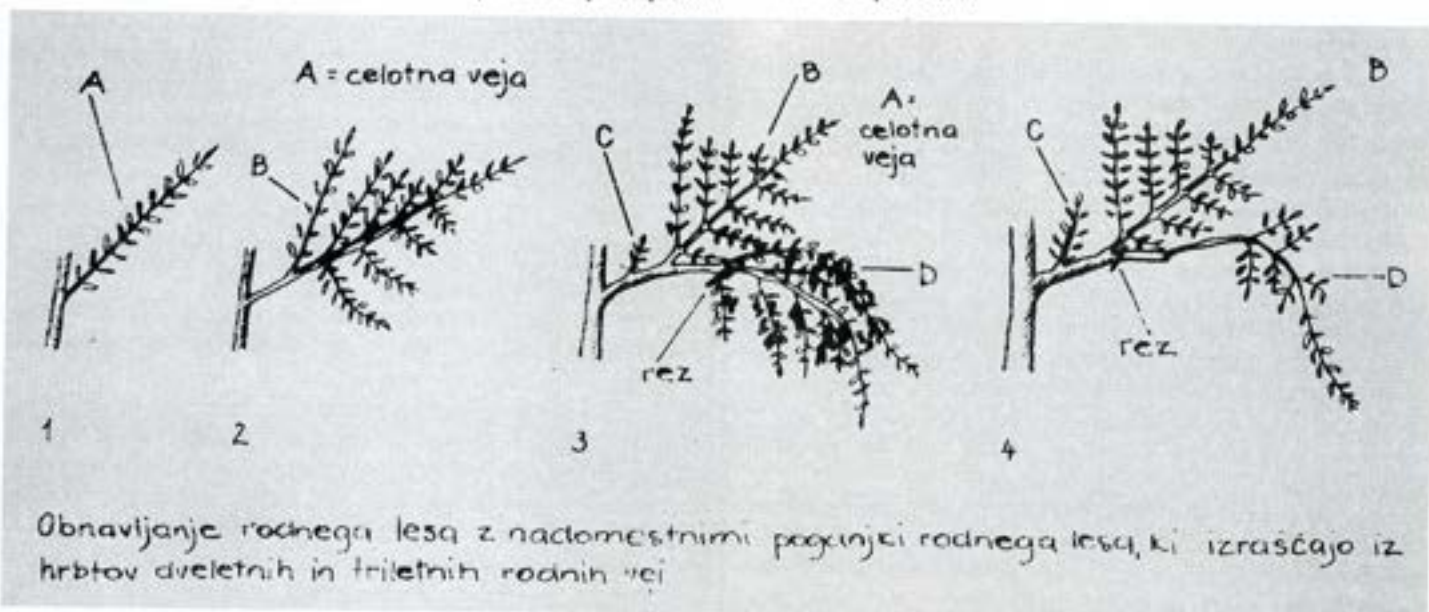
Poškodovano ali bolno deblo je najbolje požagati do tal. Iz osnove debla poženejo številni izrastki, ki jih pustimo nemoteno rasti dve leti, ko začnemo nepotrebne postopoma

Visoka drevesa - malo svetlobe

odstranjevati, dokler ne pridemo do treh ali štirih vej, ki nam rabijo za nove ogrodne veje kotlaste gojitvene oblike brez debla. Najbolje je izbrati izrastke, ki poganjajo na obodu osnove debla.

Našteti ukrepi so primerni za obnavljanje starih in zapuščenih nasadov, kjer je rodnost zelo slaba ali se je preselila v vrh. Tako lahko drevesa hitro obnovimo, rast in rodnost se povečata, obiranje in nadaljnje obrezovanje pa sta zelo olajšana. Vendar se moramo zavedati, da bomo dve ali tri leta brez pridelka.

DUŠAN ČOK IZ PLAVIJ

JADRAN Sterle, "GEA" IX/12/1999

Še nedavno tega je bilo oljkarstvo negotov, pa tudi slabo donosen posel, ne glede na število dreves ali lege oljčnega nasada. Še do šestdesetih let je bilo oljčno olje slabe kakovosti, uporabno le za domačo kuhinjo ali za zamenjavo dobrin v vasi. Iz take, nič kaj "svetle" tradicije se je najstarejši oljkar Slovenske Istre, Dušan Čok iz Plavij pri Škofijah, povzdignil v častitljivega pridelovalca ekstra deviškega oljčnega olja. Tri desetletja po "oljčni renesansi" je oljčno olje iz Slovenske Istre po kakovosti v samem vrhu svetovne proizvodnje. Po količini ne - toda za domači trg ga je nekako dovolj, čeprav se vsakega novembra število kupcev opazno poveča.

Modrost človeka se bogati z izkušnjami, z leti. Kakšna je vaša družinska zgodovina oljkarstva?

V mojih mladih letih, v dvajsetih letih tega stoletja - so se otroci že kmalu, ko so shodili, znašli pri domačih opravilih, tudi pri pobiranju oljk. To pa je bilo za preživetje seveda premalo, saj takrat nismo pridelali toliko, da bi si bistveno zagotovili zaslužek. Tudi prodajalo se je malo, trga še ni bilo; morda smo kakšno malenkost oljčnega olja prodali v Trst.

Kje pa ste potemtakem največ uporabljali doma pridelano oljčno olje?

Večinoma smo ga porabili sami, doma, nekaj smo ga prodali sosedom domačinom ali pa zamenjali za mast, svinjino, orodje, krompir. Takšna naravna menjava je bila med domačini živa še ne tako davno - pred 50, 60 leti. Preživetje je bilo tedaj zelo težko - in morali smo se ukvarjati z več dejavnostmi, da smo preživeli.

Kako ste takrat kot majhen otrok spoznavali gojenje oljčnega nasada?

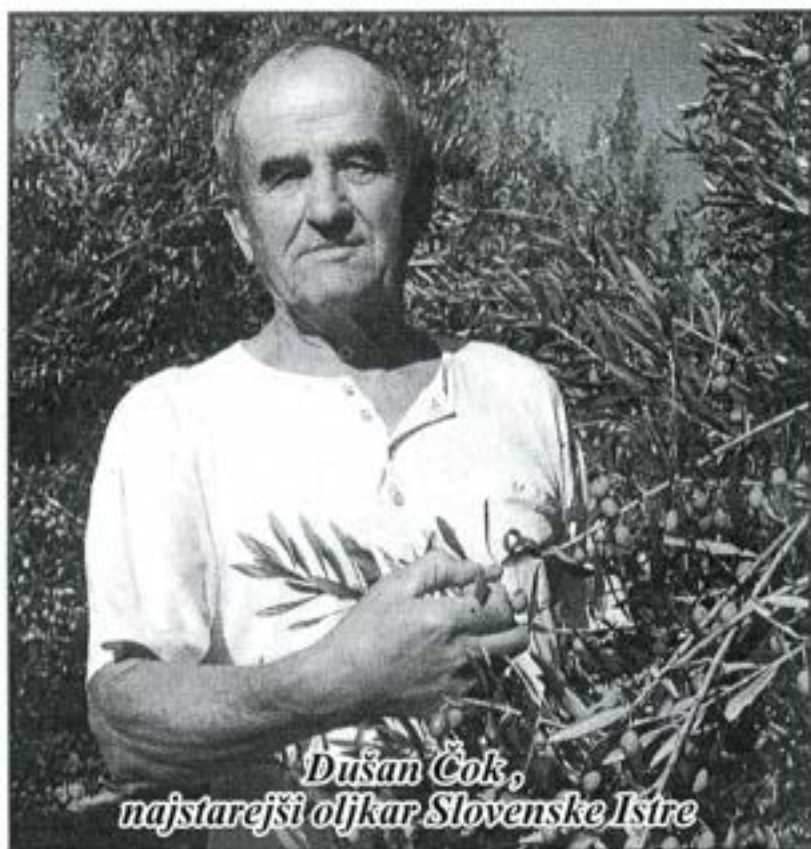
V to me je vpeljal oče, pravzaprav že nono, čeprav to ni bila domena samo moških v družini. Cela družina je poprijela za delo, delitev na moška in ženska opravila na zemlji niso bila tako strogo ločena. To je bilo tudi prej. Pri naši družini je namreč tradicija oljkarstva stara nekaj stoletij, verjetno sega še v čas beneške republike (do konca 18. stoletja). Jaz imam sedaj 80 let, moj oče jih je doživel 90, moj nono tudi več kot 90, tako da vsaj za tri generacije zagotovo vem, da smo se ukvarjali z oljkami.

To pa je že družinska tradicija, ki prav gotovo sega v 15. ali 16. stoletje, ko so v Istri intenzivno gojili oljke in jih vozili - kot sad ali kot olje - po vsej severni Italiji, predvsem pa v Benetke.

Se spominjate, kako je vaš oče gojil oljko?

Šele sedaj vidim, da smo takrat napačno gojili oljke. Nekje v začetku stoletja smo začeli zemljo obdelovati z živino - voli ali krave pa so morali iti pod drevesom, ob deblu. Zato so bila drevesa precej visoka - vsaj tako, da veje niso ovirale živine. Zato pa je bilo tudi obiranje težavno. Povprečen oljčni nasad je imel od 250-300 dreves, kar je razširjena družina - torej otroci, starši in stari starši, s kakšno teto ali stricem zraven - še lahko obdelovala. Gnojili smo z domačim hlevskim gnojem, čeprav je prav oljka zelo malo dobila - verjetno zato, ker je bila postran skakultura, pa tudi zato, ker je izredno trdoživa, ne potrebuje veliko nege, je skromna.

Pa še to napako smo delali: leta 1929 je pritisnil hud mraz in veliko oljk v Istri je zmrznilo. Iz nevednosti smo take oljke požagali in s koreninami vred izkopali iz zemlje, da smo dobili vsaj nekaj drobiža za drva. Nismo vedeli, da bi jih morali požagati do koreninskega

*Dušan Čok,
najstarejši oljkar Slovenske Istre*

sistema, kjer bi čez tri leta začeli rasti novi poganjki. To smo izvedeli šele sedaj, po vojni. Po tisti zmrzali smo šele čez nekaj let dobili nova drevesca, zlasti istrsko belico, predvsem iz Doline pri Trstu. Tri do štiri leta smo čakali, da zraste, potem smo jo cepili. Je bilo pa zamudno - saj včasih je veljal pregovor, da sadiš oljko za svoje otroke, da ti ne boš dočakal polne rodnosti. Marsičesa pač nismo vedeli. Je pa belica rodila še enkrat več kot prejšnje sorte.

Dandanes pa se ljudje vse bolj navezujejo tudi na strokovno znanje, ki nastaja v za to namenjenih ustanovah. Kako vi sodelujete s Kmetijsko svetovalno službo iz Kopra?

Pavzaprav z njimi največ sodelujemo, tako kar se nasvetov tiče kot tudi v drugih primerih. Vsako leto po poletni rezi jim oddajamo podtaknjence, da jih vzgojijo v lepa drevesca. Tudi v mojem nasadu že rastejo. Drugače pa - kot sem dejal: šele ob tem strokovnem znanju se je marsikomu med nami, ki smo sicer imeli neko tradicijo gojenja in pridelave oljk oz. oljčnega olja, šele sedaj "posvetilo", kako moramo delati s tem drevesom. Strokovno znanje je le strokovno - pa naj bo pri sajenju, obrezovanju, gnojenju ali drugih opravilih. Veliko napak smo odpravili šele sedaj, v zadnjih 20-30 letih.

Rez je izredno pomembna za življenje oljke ...

Da, res je. Zelo je pomembna, čeprav oljka preživi tudi brez obrezovanja - tudi rodi brez tega. Vendar: z rezjo ustvarjamo harmonijo med rastjo in rodnostjo, kar se potem pozna tudi pri pridelku. Pri nas to vpliva tudi na vrhunsko kakovost. To so seveda odločilni nasveti strokovnjakov kakor tudi izkušnje starih, katere sorte so, recimo, najbolj ustrezne za naše kraje. Skupaj smo ugotovili, da je najboljša sorta za naše kraje prav istrska belica, že v ljudskih pregovorih označena kot kraljica oljk. Seveda se nekateri pridelovalci krčevito oklepajo tradicije, zlasti ko trdijo, da oljke ni treba negovati, obrezovati, je gnojiti, kajti že nekoč je bila oljka bolj

prepuščena sama sebi, to pa je pomenilo veliko slabši in veliko manjši pridelek. V društvu oljkarjev Slovenske Istre je približno 400 pridelovalcev, mnogo tradicionalistov pa ni zraven, delajo po svoje, kot nekoč ...

Kaj torej pomeni članstvo v Društvu oljkarjev Slovenske Istre?

Tu se predvsem seznanja z informacijami, povezanimi z oljkami in oljčnim oljem po Evropi in po svetu, in sam menim, da je tako članstvo koristno. Ne vidim, kje bi lahko škodilo.

Ali članstvo v društvu prinaša kakšne dolžnosti, recimo upoštevanje nekaterih standardov ipd. ...?

Ne, društvo je čisto prostovoljno; edina formalna obveznost je članarina; vanjo je všteta tudi cena našega glasila "OLJKA", ki je po moji presoji izredno bogato: V teh sedmih, osmih letih smo skupaj s Kmetijsko svetovalno službo in Laboratorijem LABS dvignili kakovost oljkarstva na zelo visoko raven, za kar je bilo prej potrebnih na stotine let.

Koliko članov šteje DOSI?

Okrog 450.

Koliko pa pridelovalcev?

Najmanj dvakrat toliko, rekel bi celo več, okrog 1000. Nas, članov društva, je torej okrog 400. Smo pa zelo aktivni.

Kje in kako spremljate oljgarsko dogajanje drugod po svetu, tam, kjer je ta dejavnost izjemno močna? Tu so Španija, Grčija, Francija, sosedi Italija in Hrvaška, pa arabske države, Tunis itn. ...

Da, to spremljanje je izredno pomembno, čeprav takim velikim proizvajalkam seveda ne moremo biti konkurenti; mi imamo svoj prostor, podnebne in talne razmere, o novostih pa izvemo marsikje, tudi zunaj strokovnih "kanalov". Največ pa je seveda moč dobiti znanja na raznih predavanjih svetovalnih služb, strokovnih ekskurzijah, v reviji "OLJKA", pa tudi na kanalu italijanske televizije v oddaji "Linea Verde", ki ponuja zainteresiranemu gledalcu množstvo bogatih informacij.

Na naših policah lahko kupite olje iz vseh teh držav, proizvajalk oljčnega olja. Kakšen odnos ima DOSI do tega tržišča, kako vi doživljate naše domače tržišče?

Seveda smo za to, da je na tržišču konkurenca. Naše člane pa čim bolj obveščamo o najnovejših spoznanjih, da lahko dvigajo kakovost našega oljčnega olja. Tu smo zaenkrat brez skrbi - danes je povpraševanje večje od naše ponudbe. In kar se tiče kakovosti - tu se konkurence res ne bojimo. Seveda so sila pomemben dejavnik tudi oljarji, ki imajo vrhunsko tehnologijo, s katero pridobivamo res izvrstna olja. Naj povem, da kar 70-80 % vse ga oljčnega olja sodi v kategorijo "ekstra deviško", to je kategorijo najboljše kakovosti.

Koliko oljarjev je tu pri nas, v Slovenski Istri?

Okrog deset jih je; obstajata pa dva tipa predelave oljk v oljčno olje: na pritisk, t. i. "preša" ali po starem "torklja" (iz italijanskega glagola "torcare", stiskati), ter na t. i. centrifugo. Pri nas imamo tri centrifuge, drugi imajo stiskalnice.

Ali je razlika samo v postopku ali pa kasneje tudi v kakovosti?

Dejal bi, da je kakovost boljša pri centrifugi, čeprav rezultati tudi pri stiskalnici niso slabi. Seveda pa lahko z obema postopkoma ustvarimo kvalitetno oljčno olje, tudi po starih postopkih, kot so jih uporabljali nekoč, še v času beneške republike, recimo. Zahteve pa so tedaj večje in s tem povezani stroški - je pa to danes, kako bi rekel - nekoliko bolj ekstravagantno.

Kako pa obirate oljke?

V glavnem ročno, v zadnjem času se sicer vpeljujejo nekakšne pnevmatske grabljice, toda to je še vedno polročno delo. Strojev za to delo tu nima nihče, saj so parcele premajhne, pa tudi teren ni tak, da bi omogočal strojno obiranje brez večjih stroškov. Zdi pa se mi, da je v tem tudi naša prednost: danes pobereмо in jutri smo lahko v eni izmed desetih oljarn že na vrsti. In to je eden od pogojev za dobro olje: s drevesa čim prej v stiskalnico, v oljarno. Včasih, pred mnogimi leti, še v moji mladosti, smo oljke imeli doma v vrečah po cel mesec ali še več, proces fermentacije pa se je začel že takoj po obiranju. Mnogo oljk se je tako pokvarilo, smrdela je cela hiša, donos je bil majhen, kvaliteta tudi. Šele zadnjih 20, 30 let je to drugače: danes v oljarni diši, kar slinje ti poženejo po grlu, sprememba je res velikanska.

Gospod Dušan, vaš oljčni nasad je tik ob domačiji, ob hiši. Je skoraj družinski član.

Da, še več: oljka ob domačiji pomeni način življenja. Je del tebe, je del tvojih skrbi in veselja, je res kot eden izmed družinskih članov, še posebej sedaj, ko je tako radodaren, če seveda ni pozebe. In oljka je radodarna tudi pozimi, ko ohrani svoje zelene liste, svojo toplino mediteranskega drevesa. Meni deluje zelo pomirjujoče, in to je izpričano tudi v tradiciji sredozemske kulture. Neka ljudska modrost - mogoče pa je to tudi znanstveno izkazano - pravi, da je oljčno olje podobno materinemu mleku - da so notri take esencialne sestavine, ki so zelo podobne materinemu mleku. Vsekakor je nepogrešljivi del naše kuhinje, kjerkoli se olje pač uporablja. Veste, pri nas imamo najraje takšen zajtrk: belo kavo, kos kruha z oljčnim oljem! In tudi moji vnuki imajo najrajši takšen zajtrk - so pravi Istrijani! Tako se to pri nas prenaša iz roda v rod.

Kako pa sama država, sedanja mlada Slovenija, pomaga pri tej sredozemski podobi in kulturi?

Moram reči, da se je država do sedaj kar dobro izkazala s podporo oljkarstvu pri nas. Pa ne samo s strokovno pomočjo, marveč tudi konkretno z denarno podporo pri nastajanju novih nasadov. To je bilo zelo hitro in učinkovito. Danes pa pričakujemo še sodelovanje ob sami proizvodnji in kasneje predelavi ter prodaji oljčnega olja. Mislim, da bo tudi tu država ohranila posluš. Na pobudo Društva oljkarjev Slovenske Istre in svetovalne službe smo sprejeli pravilnik

"OLJKA JE KRALJICA NAŠA, OLJE PA NRSLAJŠA PAŠA."

(Ljudski izrek)

o oljčnem olju, ki ga doslej nismo imeli, organizirali smo degustacijsko komisijo, ki deluje že sedem let in je nujno potrebna za ugotavljanje kvalitete našega olja. Degustatorji delujejo po evropskih merilih, ki so jih priznale vse evropske države ter proizvajalke oljčnega olja - in če hočete, imamo tudi standardne stekleničke in kozarčke, ki jih degustatorji uporabljajo pri ugotavljanju ocen.

DOSI je dal državnim organom pobudo, da se Slovenija kot mlada država in majhna proizvajalka oljčnega olja pridruži Mednarodnemu oljgarskemu odboru s sedežem v Madridu. Državo Slovenijo tako spoznavajo in prepoznavajo tudi po kvalitetnem oljčnem olju naših istrskih oljkarjev.

November je mesec obiranja oljčnih sadežev.

Da, sredi novembra se je začelo obiranje. Že star pregovor pravi, da "ko pasajo tuti šanti, zaveži si baleh davanti!" - torej, ko minejo vsi sveti, se začne. Letos je bilo navkljub izredni poletni suši kar dobro. Kvaliteta pa se ve - tudi letos je vrhunška.

Se ukvarjate z oljkarstvom in
pridelovanjem ter predelavo oljk in imate
stalno bivališče v Republiki Sloveniji ?

Abanka Vam ponuja UGODNE KREDITE !

- obrestna mera: T + 3,69% fiksna
- odplačilna doba: do 48 mesecev
- namen kredita: postavitev ali obnova trajnega nasada - oljčnika

Za vse dodatne informacije smo Vam na voljo na telefonski številki 066/ 38 - 010

RAZPISI / VABILA

RAZPIS OCENJEVANJE OLJČNEGA OLJA LETNIK 1999

V sodelovanju s KVZ Nova Gorica - KSS Koper, laboratorijem LABS Izola in lokalnimi skupnostmi, bo degustacijska komisija DOSI, ocenila oljna olja letnik 1999.

Zainteresirani oljkarji, lahko oddajo vzorec oljčnega olja (1 liter) na sedežu KSS Koper ali laboratoriju LABS Izola, do 25. marca 2000. Ob predaji vzorca je potrebno izpolniti obrazec z osnovnimi podatki oddanega vzorca in priložiti kopijo položnice z vplačanimi stroški degustacije vzorca oljčnega olja, ki ga poravnate na ŽR DOSI, št. 50100-620-112-1430343439 /STROŠKI DEGUSTACIJE/. Stroški degustacije znašajo za člane DOSI-ja 5.000 SIT, za nečlane pa znaša strošek degustacije 52.000 SIT. Tudi letos bodo rezultati letnika objavljeni na DNEVIH OLJK (junija 2000). Za vsak oddani vzorec bo izdelana kemijska in organoleptična ocena.

Najboljša oljna olja bodo prejela posebne plakete kakovosti.

Izvleček iz JAVNEGA NATEČAJA OBČINE IZOLA

za dodelitev nepovratnih sredstev za nakup sadik in agromelioracije v letu 2000

Višina razpisanih sredstev za nakup sadik je 4.000.000,00 SIT
Agromelioracijo 2.000.000,00 SIT

Razpisana sredstva se bodo zagotovila v okviru sredstev, ki so opredeljena v proračunu občine Izola za leto 2000 in se bodo dodelila za naslednje namene:

I. Regres sadik

- vrsta sadike Oljka
- višina regresa na sadiko v % do 30 % (največ 420 SIT)
- minimalna površina nasada 0,2 ha

II. Agromelioracija

- za trajni nasad do 75%

Rok za prijavo je 6.3.2000.

Obrazec za vlogo prosilec dobi na sedežu Občine Izola, na sedežih krajevnih skupnosti in na sedežu Kmetijske svetovalne službe v Kopru

Izvleček iz JAVNEGA RAZPISA Občine Piran za sofinanciranje programa pospeševanja kmetijstva v Občini Piran za leto 2000

Sofinanciranje programov kmetijskim proizvajalcem, ki obdelujejo zemljišče oziroma investirajo na območju občine Piran in imajo stalno prebivališče v občini Piran ali Izoli oz. Kopru:

- a) nakup oljčnih sadik raznih sort in nakup ostalih sadnih sadik, do 30%
- b) urejanje zemljišč in preprečevanje zaraščanja - košnja, sečnja in čiščenje zarasti, planiranje, urejanje teras, poti, jarkov, vodnih zajetij, itd., za kmetijske potrebe, iz sredstev od odškodnin za spremembo namembnosti kmetijskih zemljišč, zbranih v letu 2000.

1.

Prednost pri dodelitvi sredstev imajo prosilci:

- ki bodo zasadili nasade (0,2 ha za oljke) oziroma zaokrožujejo obstoječe nasade,

2.

Ostali pogoji, roki in dokumentacija:

Vlogo na predpisanem obrazcu skupaj z ostalo dokumentacijo prosilci dostavijo najpozneje:

- za programe iz točk a) in b) 6. marca 2000

Interesenti prejmejo obrazce ter vse potrebne informacije pri Občinski upravi v Piranu ali pri Kmetijski svetovalni službi v Kopru, UL.15. maja 17.

IZLET V VERONO

Mednarodni sejem vina in olja SOL, si bomo ogledali 1. aprila 2000. V sodelovanju s KS Agraria Koper in KSS Koper, pripravljamo organizirani izlet v Verono.

Odhod načrtujemo za soboto, 1. aprila 2000 ob 05.00 uri iz Izole in 05.15 iz Kopra (Vinakoper).

Stroški izleta brez vstopnine znašajo 3.450.00 sit in jih poravnate ob prijavi na sedežu KSS Koper.

Podroben program strokovnega izleta dobijo zainteresirani na sedežu KSS Koper.

Ponudba velja do zapolnitve mest v avtobusu.

REZULTATI VSEBNOSTI PROSTIH MAŠČOBNIH KISLIN ANALIZIRANIH 361 VZORCEV OLJČNEGA OLJA LETNIKA 99/00

Akcijo brezplačnih analiz je sofinanciralo Društvo oljkarjev Slovenske Istre v sodelovanju z Mestno občino Koper, občino Izola in občino Piran.

Izvajalec akcije: LABS Bučar-Miklavčič Milena s.p. - Laboratorijske in proizvodne storitve, Zelena ulica 8, 6310 IZOLA, tel.: 647- 012, 647- 228.

Na pobudo Kmetijske svetovalne službe Koper in Društva oljkarjev Slovenske Istre smo nudili pridelovalcem olja brezplačne analize vsebnosti prostih maščobnih kislin (kislinske stopnje). Vsebnost prostih maščobnih kislin določamo zato, ker je to eden izmed osnovnih kakovostnih parametrov, ni pa edini kakovostni parameter. Ostale analize, ki so potrebne za razvrščanje v kakovostne razrede so:

- * organoleptična ocena (senzorična ocena),
- * peroksidno število,
- * UV absorbanca (K 232, K 270, (Δ K) in
- * sestava maščobnih kislin

V skladu z novim slovenskim Pravilnikom o oljčnem olju (Uradni list RS, št.30 z dne 28.04.1999) in smernicah Evropske skupnosti mora biti vrednost kislinskega števila za ekstra deviška oljčna olja pod 1%. Pristnosti olja (ali je olju primešano oziroma dodano semensko ali katerokoli drugo olje) s tem analitskim postopkom ne ugotavljamo.

KAKOVOST	KISLINSKO ŠTEVILO
EKSTRA DEVIŠKO OLJE	pod 1,0%
DEVIŠKO FINO OLJE	pod 2,0%
DEVIŠKO NAVADNO OLJE	pod 3,3%
DEVIŠKO NEPRIMERNO ZA PREHRANO (LAMPANTE)	nad 3,3%

Nižje vrednosti kislinskega števila lahko pomenijo boljšo kakovost.

Olja z višjo vsebnostjo prostih maščobnih kislin so slabše kakovosti, saj so proste maščobne kisline posledica razgradnje olja (triacilglicerolov). Na hitrost razgradnje vplivajo: temperatura (pregrevanje zaradi skladiščenja v kupih), predvsem pa poškodovana celična struktura plodov (poškodovani ali prezreli plodovi).

Z brezplačnimi analizami, ki jih organiziramo za vse pridelovalce oljčnih olj, poskušamo osveščati in dvigniti kakovostno raven tukaj pridelanega oljčnega olja. Marsikateri pridelovalci pripeljejo v oljarno plesnive, črvice in poškodovane plodove, veliko je še takih, ki predolgo časa in neprimerno hranijo plodove do predelave (hranjenje v slanici).

REZULTATI LETNIKA 1999/00

V letošnjem letu je akcija potekala od 9.novembra 1999 do 9.januarja 2000.

Oljarnam smo razdelili 385 steklenic, analizirali smo 370 vzorcev olj, od tega je bilo le 361 vzorcev prinešenih s popolnimi spremljajočimi podatki. Od 361 analiziranih vzorcev bi se lahko 338 vzorcev uvrstilo v ekstra deviško kategorijo, v kolikor bi bili tudi ostali kakovostni parametri v dovoljenih mejah. V primerjavi z lanskoletnimi rezultati analiz pa je letos precej nižji % tistih vzorcev olj, ki imajo vsebnosti prostih maščobnih kislin pod 0,5 ut%, kar je razvidno iz naslednjega grafa. (graf štev.1)

Iz grafa štev.2 (histograma) pa je razvidna kakovostna porazdelitev, naprimer 84 vzorcev je imelo vsebnost prostih maščobnih kislin do 0,2 ut.%.

ŠE TO:

Tudi letošnji rezultati nakazujejo, da imajo olja pridelana iz plodov pobranih s tal znatno višje vsebnosti prostih maščobnih kislin kot olja iz ročno obranih in nepoškodovanih plodov. (primerjali smo enak sortiment in iste pridelovalce, ki so ločeno pridelali olja iz s tal obranih plodov in ročno obranih dreves).

Nekatera olja pridelana zadnje dni v mesecu decembru in januarju imajo lahko tudi nizke vsebnosti prostih maščobnih kislin, ker so bili plodovi nepoškodovani in temperature primerne za ohranjenje celične strukture, vendar so taka olja osiromašena z danes tako cenjenimi sestavinami kot so vitamini in biofenoli. Taka olja so pusta, brez sveže arome in nekatera že žarka.

Najbrž bo v bodoče potrebno razmišljati tudi o boljši kakovosti in ne samo o višjem izkoristku.

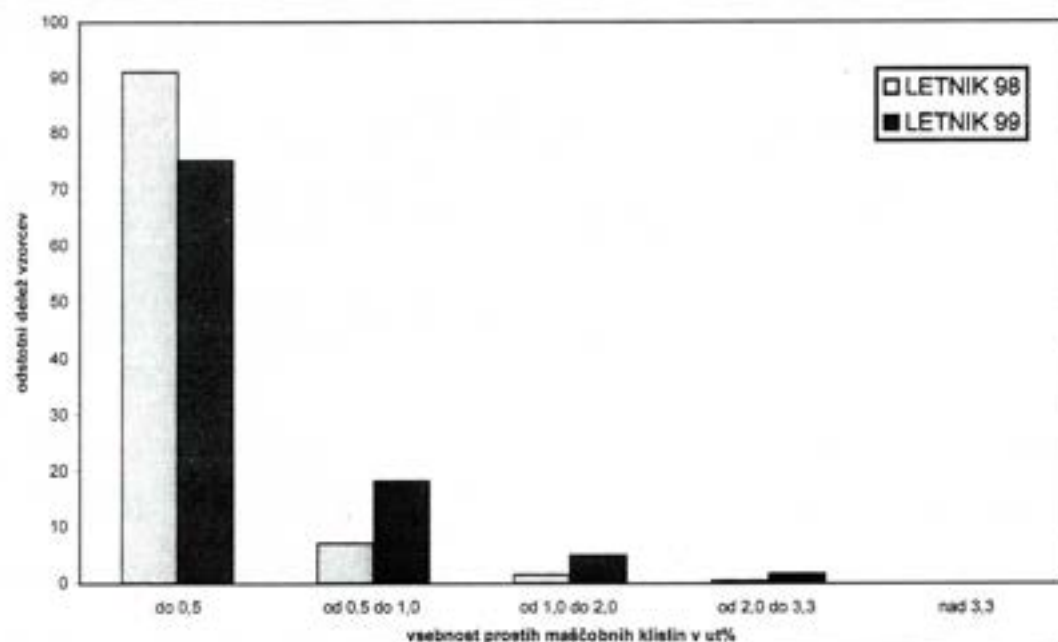
Zahvaljujemo se vsem oljarjem in tistim pridelovalcem, ki so poleg olja oddali tudi verodostojne podatke o sortimentu, količini itd....

(graf štev. 3 - OLJARNE)

Milena - Bučar Miklavčič, dipl.ing. kem.
Darinka Čalija, kem.teh.

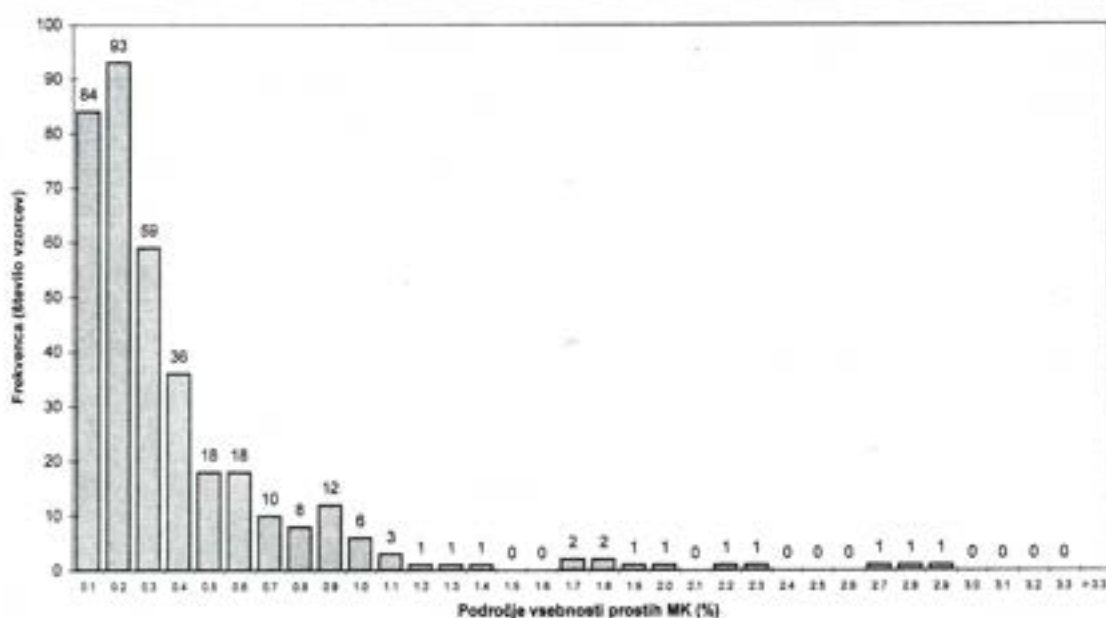
graf številka 1

PRIMERJAVA
REZULTATOV
VSEBNOSTI PROSTIH
MAŠČOBNIH KISLIN
LETNIKOV 98 IN 99

graf številka 2

HISTOGRAM
VSEBNOSTI PROSTIH
MAŠČOBNIH KISLIN
OO LETNIKA 99

graf številka 3

ŠTEVILO VZORCEV
PO POSAMEZNIH
OLJARNAH

